

Vrijwilligerswerk in het Sociaal Domein.

Humanitas

Humanitas afdeling Westerkwartier maakt onderdeel uit van de Landelijke Vereniging Humanitas. Onze organisatie kenmerkt zich door het al 75 jaar verenigen van mensen die maatschappelijk, van mens tot mens, iets willen betekenen voor een ander. Het is een beweging van mensen die zelf vormgeven aan hun werk en de samenleving. Dit vanuit de waarden; 1. Samenleven op basis van gelijkwaardigheid 2. Regie behouden over je eigen leven 3. Verantwoordelijkheid nemen voor jezelf en anderen 4. Vraaggericht werken: kijken wat er leeft in de maatschappij en de activiteiten daarop aanpassen

Deze waarden liggen ten grondslag aan al onze activiteiten. We werken vanuit een expressieve visie. D.w.z. vrijwilligers bepalen zelf met elkaar wat zij praktisch maatschappelijk organiseren op het terrein van welzijn en zorg. Zelf vormgeven aan je werk in plaats van instrumenteel een taak uitvoeren.

In het Westerkwartier zetten zich rond de 160 vrijwilligers in bij 625 gezinnen/ huishoudens op het terrein van gezinsondersteuning, voorlezen en met name Thuisadministratie. Dat laatste is een brede aanpak gericht op voorkomen van schulden en daar waar nodig toe leiden naar hulp op velerlei terreinen om de gevolgen van armoede te voorkomen of verlichten. We werken nauw samen met diverse instanties om aanvullend op elkaar te zijn. Vrijwilligers lopen naast mensen mee om hen op weg te helpen.

Wat is de rol van een vrijwilliger en van een beroepskracht binnen uw organisatie? En wat is voor uw organisatie de grens/het verschil?

Beroepsmatige zorg/ steun van buiten de organisatie wordt ingeschakeld daar waar de grenzen van het vrijwilligerswerk wordt bereikt. We spreken nadrukkelijk over beroepsmatige zorg en vrijwilligerswerk en niet over professioneel werken en vrijwilligerswerk. Immers het suggereert dat professioneel werken is voorbehouden aan het feit dat men betaald wordt voor het werk.

Bovendien wat ergens beroepskrachten doen gebeurt elders door vrijwilligers; denk aan chauffeur voor ouderen, gastvrouwen in een opvanghuis. Op activiteitenniveau kom je er dus niet uit. Mensen mogen dingen doen omdat ze de competenties hebben niet omdat ze ervoor betaald worden.

Beroepskrachten zijn voor juist die dingen die vrijwilligers niet (willen) doen. Lucas Meijs, hoogleraar aan de Erasmus Universiteit in een vraaggesprek <https://uvv.online-magazine.nl/nl/mobile/spread/9791/786826>

Wat is eigenlijk de toegevoegde waarde van de vrijwilliger ten opzichte van de beroepskracht?

De unieke toegevoegde waarde van vrijwilligerswerk is onder andere te vinden in het perspectief van de cliënt op de relatie met de vrijwilliger. De cliënt ervaart bijvoorbeeld dat de vrijwilliger dichter bij hem of haar staat dan de beroepskracht. De vrijwilliger heeft zo een

meer persoonlijke en betekenisvolle relatie met de cliënt.

Waarom zijn vrijwilligers nou juist zo goed in het aangaan van persoonlijke relaties met cliënten?

Stel dat de gemeente voor een vrijwilligersproject zoals vriendschappelijk huisbezoek een beroepskracht gaat inzetten in plaats van een vrijwilliger. Dan zal de aard van

de relatie met de cliënt principieel veranderen. Er zal een bepaalde structuur gaan gelden voor het werk. De subsidiegevende gemeente zal immers regels implementeren. Bijvoorbeeld dat de cliënt recht heeft op maximaal 15 bezoeken en dat er tijdens bezoek vier persoonlijke onderwerpen besproken moeten zijn. Misschien stelt men wel de doelstelling dat bij bezoek tien de eenzaamheid van de cliënt verminderd moet zijn. In deze situatie dient er structureel toegewerkt te worden naar het beoogde resultaat van de gemeente. Deze context is van invloed op de soort relatie die ontstaat tussen de beroepskracht en de vrijwilliger.

Het mooie van vrijwilligerswerk is dat men niet te maken heeft met dit soort regels. Voor een vrijwilliger is het geen probleem als er tijdens bezoek vier nog geen persoonlijke onderwerpen aan de orde gekomen zijn. Bij vrijwilligerswerk hoort geen strakke planning. De vrijwilliger heeft dus veel tijd en ruimte om de persoonlijke relatie met de cliënt te laten ontstaan. Een beroepskracht zit toch meer gevangen in regels.

Op welke aspecten verschillen vrijwilligers verder van beroepskrachten?

Dit zijn allerlei aspecten die bijdragen aan de ontwikkeling van een betekenisvolle relatie tussen de vrijwilliger en de cliënt. Ten eerste de oprechtheid. Wat als je zou weten dat demonstranten betaald worden om te demonstreren? Dan zien we de demonstranten uiteraard niet meer als oprecht. Vrijwilligers worden niet betaald voor hun werkzaamheden. Dit maakt hen geloofwaardiger en oprechter in de ogen van cliënten. Cliënten kunnen daardoor opener zijn naar vrijwilligers en dat bevordert uiteraard hun band.

Daarbij worden vrijwilligers als dichterbij de cliënt ervaren dan de beroepskracht omdat zij sociaal-economisch gezien als meer gelijk worden ervaren. Men komt vaak uit dezelfde

buurt en behoort zo tot dezelfde sociaal economische klasse. Ook heeft de vrijwilliger minder macht dan een beroepskracht. Verder is bij beroepskrachten de ervaring van professionaliteit juist groter dan bij vrijwilligers. Een beroepskracht is vaak afstandelijker, omdat men een professionele afstand dient te houden en geheimhoudingsplicht heeft. De vrijwilliger is toegankelijker voor de cliënt dan de beroepskracht, omdat de relatie gelijkwaardiger is.

Bij welk soort taken zijn vrijwilligers in het voordeel vergeleken met beroepskrachten?

Wederom op alles wat te maken heeft met presentie : het aangaan van een goede en nabije relatie met de cliënt. Dat kunnen vrijwilligers vanuit hun situatie nou eenmaal beter dan beroepskrachten. Zij voeren makkelijker een open en eerlijk gesprek met de cliënt. Een vrouw in Charlois vertelde bijvoorbeeld dat ze over problemen in het gezin liever met een vrijwilliger praat, dan met een beroepskracht bij Jeugdzorg. De vrijwilliger woont in Hillegersberg en eventueel geroddel van de vrijwilliger over de cliënt heeft verder geen consequenties voor haar gezin. Maar Jeugdzorg zet alles wat er besproken wordt in het dossier. Bij Jeugdzorg let ze dus heel goed op wat ze zegt. Dat is natuurlijk niet bevorderlijk voor relatie. Presentie is dan ook bijna niet vorm te geven aan de beroepsmatige kant.

Hoe kunnen beroepskrachten en vrijwilligers productief samenwerken?

Het is belangrijk dat beroepskrachten en vrijwilligers niet als elkaars concurrenten worden gezien binnen organisaties. Zij brengen beide verschillende waarden mee, die elkaar kunnen versterken. We moeten af van het schaarste perspectief; het idee dat we vrijwilligers inzetten als geld schaars is en we beroepskrachten moeten inzetten als

vrijwilligers schaars zijn. Beter is het om te redeneren vanuit de toegevoegde waarde. Vrijwilligers en beroepskrachten hebben een verschillende rol bij interventies, omdat ze elk hun eigen kracht hebben. Op basis van de verschillende rollen kan de juiste taakverdeling en samenwerking bepaald worden.

Bijvoorbeeld bij een interventie tegen eenzaamheid kunnen vrijwilligers goed ingezet

worden voor het langdurig wekelijks bezoeken van de cliënt voor een kopje koffie of een wandeling. Zij zijn goed in het aangaan van de persoonlijke relatie. Maar voor het contact onderhouden met instanties in naam van de cliënt kunnen beroepskrachten beter ingezet worden. Want beroepskrachten worden in deze situatie serieuzer genomen dan vrijwilligers.

Ontvangt u signalen van uw vrijwilligers of zij belemmeringen ervaren tijdens het uitvoeren van hun taken/werkzaamheden en zo ja, welke?

Deze vraag is een heel algemeen. Belemmeringen op het niveau van werkzaamheden: Samenwerking en tegenwerking die men ervaart in relatie met instanties rondom regelingen voor deelnemers en de moeite die het kost om zaken voor elkaar te krijgen. De vrijwilliger komt noodgedwongen in de rol van pleitbezorger. Niet altijd is bij het bereiken van de grenzen van het werk een adequaat antwoord daarop van beroepsmatige zorg; denk aan protocollen bij maatschappelijk werk, wachtlijsten of problemen met privacy. Om 16.00 uur is de deur dicht en het weekend staat voor de deur. Ook in de huidige coronatijd merken we dat vrijwilligers geneigd zijn wel naar mensen te gaan op huisbezoek en maatschappelijk werk liefst telefonisch of op afspraak in uitzonderingsgevallen afspreekt.

Mist u momenteel iets in ons ondersteuningsaanbod voor vrijwilligers?

Onduidelijk is in deze vraag wie met "ons" wordt bedoeld. Indien het gaat om ons in de zin van de gemeente is het goed dat de gemeente niet alleen volstaat met een beleid op bijvoorbeeld een vrijwilligersvergoeding of een vacaturebank en scholingen aanbieden.

Veel meer zou het helpen dat een ondersteuningsstructuur wordt neergezet waarbij vrijwilligers terug kunnen vallen op kennis, steun en luisterend oor van wat nodig is om hun werk te doen. In het ene geval gaat het om het bespreken van een ervaring in een bezoek bijvoorbeeld in een groep medevrijwilligers; in het andere om het wel of niet melden van zorgen bij Veilig Thuis. Ga vooral uit van de kennis en kunde die mensen hebben en niet van het idee: onbetaald, onbekwaam. Vrijwilligers vinden het fijn wat voor een ander te doen, binnen een kader dat ze zelf meebepalen. Fijn om dat voor een organisatie te doen die als back up dient bij vragen en coaching kan geven. De werkstructuur moet goed zijn. Mensen floreren in het sociaal domein als vrijwilliger als ze zelf meebepalen wat hun grenzen zijn en ze meedenken over wat zij willen doen.

We verwachten van de gemeente
Een duidelijke visie op vrijwilligerswerk in brede zin.
Op vrijwilligers die werkzaam zijn in het sociaal domein
Inventarisatie van organisaties werkzaam in het Sociaal Domein en wensen van hen.
Samenwerken met beroepsmatige inzet in dit domein.

Waardering voor vrijwilligers

Vrijwilligerswerk is een beloningsstructuur op zich. Mensen doen hun werk omdat ze er voldoening uit halen. Daarnaast is het mogelijk om kennis en ervaring op te doen.

Praktisch gezien vergoeden we onkosten en reiskosten. We helpen bij het aanvragen van een VOG en we hebben een WA- en ongevallenverzekering voor vrijwilligers. Mogelijkheden om deel te nemen aan (online) trainingen en uitwisselingsbijeenkomsten.

Belangrijk is dat mensen gezien worden en regelmatig gevraagd hoe het met hen en hun werk gaat. Wij pleiten niet voor een generieke vrijwilligersvergoeding voor alle vrijwilligers.

Bijlagen:

- 1) Aan de andere kant van de schutting. Publicatie van Universiteit van Humanistiek over inspelen op de toenemende vraag naar vrijwillige inzet in het sociaal domein
<https://nov.nl/themas/wetenschap/publicaties+wetenschap/1175638.aspx>
- 2) Powerpoint Lucas Meijs tav Vrijwilligers en beroepskrachten en samenwerken ter gelegenheid van 20 jaar Home Start Leeuwarden
- 3) Vrijwilligerswerk en beroepskrachten (on)uitwisselbaar samenwerken? Lucas Meijs
- 4) Vrijwilligerswerk tijdens de tweede golf - met Lucas Meijs - Youtube